

gradually worked out the specific figurative and esthetic language. The main ideas of the space-planning solution of art space and its component are probed. It is suggested that peculiar feature of the former Soviet Union is the organization of art spaces in the left locations of the former factories and plants. Are described design of certain art platforms of Kiev.

It is clarified that the modern design is characterized by an innovative, vanguard and experimental directivity which envelops the different directions of art. Among them, in particular, the powerful place is taken by formation of the modern art space. In the course the design - design of artistic environment is used a wide palette of means of shaping, including figurative and plastic forms which purpose – provision to art space of high art and style qualities are actively used. It is proved that the purpose of design of art spaces is promotion of esthetic and designer decisions for design of the mentioned spaces. Involvement of achievements of design for formation of the creative environment shall lean on respect for such principles: dominants, composition equilibrium, integration, emphasis. The design of art spaces is convenient and can be transformed to what is necessary for the client.

Keywords: *design, art space, art platform, creative space, creative environment, urban environment, figurative and plastic form.*

УДК 167+165.12+303.

Т.О. Глухов

Сумський державний педагогічний
університетімені А.С. Макаренка

ДЖЕРЕЛА ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОГНІТИВНОГО ПІДХОДУ

Стаття присвячена аналізу чинників, пов'язаних із зародженням когнітивного наукового напрямку, а також особливостей його подальшої трансформації. Наголошується, що когнітивні науки із самого початку формувалися як принципово міждисциплінарний напрям досліджень. Автор розглядає сутність когнітивної революції в науці, порівнюючи її з інформаційно-комп'ютерною революцією. Характеризуються окремі дисципліни, які відносяться до комплексу когнітивних наук. Розглядається дискусійне питання щодо існування (можливості) єдиної когнітивної науки.

Ключові слова: *когнітивні науки, когнітивна революція, мозок, свідомість, міждисциплінарність, когнітивний підхід, філософія свідомості.*

Постановка проблеми. Аналіз становлення та еволюції того комплексу ідей, який отримав назву «когнітивні науки», має не лише історичне значення. Він дозволяє глибше зрозуміти сучасний стан справ в цій царині досліджень, визначити перспективні напрямки подальшої роботи і т. ін. Еволюції когнітивістики вчені присвятили чимало змістовних розвідок. У той же час низка

важливих аспектів проблеми потребує подальшого вивчення. Про це свідчить, зокрема, та обставина, що серед фахівців немає згоди з приводу ряду суттєвих моментів історії когнітивних наук. Йдеться про питання обставин їх зародження, кількості когнітивних революцій, можливості створення єдиної когнітивної науки тощо.

У зв'язку із зазначеним **метою** даної роботи є розгляд чинників, пов'язаних із зародженням зазначеного наукового напрямку, а також особливостей його подальшої трансформації.

Виклад основного матеріалу. Когнітивна наука це сукупність дисциплін про пізнання: накопичення, зберігання, переробку та використання знання. На сьогоднішній день когнітивна наука представляє собою сукупність наукових дисциплін, які взаємопов'язані спільним дослідженням людського пізнання, мозкових механізмів.

Когнітивна наука (на думку Д. Міллера) утворилась 11 вересня 1956 року, на другий день симпозіуму по проблемам переробки інформації в Массачусетському технологічному інституті. Під час симпозіуму було представлено три доповіді, які знаменували становлення когнітивної науки як області міждисциплінарних досліджень. Перша доповіді належала психологу Джорджу Міллеру під назвою «Магічна цифра 7 ± 2 » [7]. Наступною була доповідь лінгвіста Ноама Хомського «Три моделі опису мови» [12]. Третя доповідь зроблена представниками комп'ютерного моделювання А. Ньюеллом та Г. Саймоном.

Остання доповідь під назвою «Logic Theory Mashine» ренрезентувала комп'ютерну програму, яка представляла собою перший в історії прототип штучного інтелекту: «Логік-теоретик» [10], в роботі над яким були задіяні досягнення комп'ютерних наук та психологічні данні.

Науковці виділяють декілька джерел когнітивної науки, про які йшлося в доповідях. По-перше, це винайдення комп'ютерів та програм для вирішення завдань, які на даний момент вирішуються людьми. Саме нагальна потреба зі сторони комп'ютерних наук стала одним із каталізаторів стрімкого розвитку когнітивістики. По-друге, розвиток експериментальної психології пізнання в рамках когнітивної психології та розвиток породжуючої граматики і зв'язаних с нею напрямків лінгвістики.

В XIX—XX століттях виникає психологія пізнання. В ролі об'єктів дослідження виступали: сприйняття, увага, пам'ять. Кризи в психології, в результаті якого популярність в цілому ряді питань набули такі напрямки як психоаналіз і біхевіоризм, призвело до зникання цієї проблематики із дослідницького поля зору [5].

Основи сучасної когнітивістики були закладені дослідниками першої половини XX століття британським експериментальним психологом Ф.Ч. Бартлеттом, швейцарським психологом та епістемологом Ж. Піаже і

радянський нейропсихологом А. Р. Лурія. Саме завдяки роботі останнього вченого були опубліковані роботи іншого видатного психолога, засновника культурно-історичного підходу в психології Л. С. Виготського [4]. Останній суттєвим чином в свою чергу вплинув на розвиток когнітивної науки

Традиційно основу когнітивної науки складають дослідження в області експериментальної психології пізнання, філософії свідомості, нейронауки, когнітивної антропології, лінгвістики, комп'ютерних наук та штучного інтелекту.

В рамках когнітивної психології проводяться спеціальні дослідження з метою вивчення процесів сприйняття в сенсорної інформації, яка надходить в головній мозок, аналізуються процеси перетворення та цієї інтерпретації, а також розробляються когнітивні моделі пізнання. Когнітивні науки в цілому, використовуються спеціальні теоретичні конструкти, такі як «когнітивні репрезентації», «ментальні репрезентації», «концептуальні репрезентації» та цілий рад інших. Ці конструкти вивчаються в працях по психології та суміжних з нею когнітивних науках [1;2;3;8;9].

Деякі науковці, (Д. Спербер, Дж. Міллер та ін.) критично ставляться до когнітивістики як до єдиної науки. Вони підкреслюють, що когнітивні науки на даний момент вельми розрізнені і потребують більш чіткої систематизації. Внутрішні міждисциплінарні зв'язки між даними науками не є стабільними. На основі проведених досліджень Дж. Міллер [7] робить висновок, що домінуюче положення займають дві із шести згаданих раніше дисциплін – психологія і комп'ютерна наука, а інші вносять вельми скромний вклад в розвиток когнітивної науки в цілому.

З початку когнітивної революції увага сучасної науки висуває на передній план когнітивну інформацію як особливу. Здобувається в процесі пізнання світу, узагальнення та закріплення в пам'яті досвіду пізнання. Яскраво просліджується міждисциплінарній напрям досліджень які захоплюють значне число наук та галузей знання. В ході когнітивної революції розвиваються нові програми досліджень людського розуму і поведінки.

На відміну від інформаційно-комп'ютерної революції, яка безпосередньо впливає на розвиток сучасних технологій, когнітивна революція представляє собою в першу чергу наукову революцію, а її вплив в цілому на буття соціуму простежується в значно меншій мірі. Але водночас наслідки когнітивної революції набагато значиміші. Вона істотно преображає всі науки які зв'язані з дослідженням даного напрямлення.

У зв'язку із таким положенням справ Д.Спербер висуває термін «космічна міждисциплінарність», позначаючи цим терміном ті проекти, які носять міждисциплінарний характер. В свою чергу Л.А. Маркова досліджує проблему складності міждисциплінарної в іншому аспекті, підкреслюючи, що в період постнекласичної науки все більший вплив на характер її розвитку визначають особисті взаємодії та взаємовідносини вчених. Іншими словами, цей процес можливо назвати «інтерсуб'єктивність» або «діалог». В умовах конкуренції між

новою і старою науковими парадигмами, перемога здобувається шляхом визнання її переваг над старою.. У таких випадках домовленість виникає головним чином не завдяки логічній аргументації, а через соціальні, емоційні та психологічні фактори [6].

На сучасному етапі розвитку когнітивної науки детермінація свідомості пов'язується з впливом культури. В такому випадку когнітивна система розглядається як рівнобедрений трикутник на вершині якого ставиться головний мозок людини, тіло і зовнішнє оточення (культура). Прихильником такого підходу розуміння свідомості являється Д. Деннет, який характеризує свідомість як складний феномен який не сходиться до анатомії і нейрофізіології мозку, але формується на сходженні природнього та культурного. Людська свідомість в більшій степені являється продуктом не тільки природнього відбору, а й культурної еволюції[13].

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Підсумовуючи наш розгляд, можна зазначити наступне: когнітивні науки із самого початку формувалися як принципово міждисциплінарний напрям досліджень; дискусійними залишається питання щодо існування (можливості) єдиної когнітивної науки; однією з центральних проблем когнітивістики є проблема взаємозв'язку мозку і свідомості; когнітивну революцію за своєю суттю слід вважати революцією науковою і водночас такою, яка матиме глибинні соціально-антропологічні наслідки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брунер Дж. Психология познания. М., Прогресс. 1977. 412 с.
2. Веккер М. Мир и психическая реальность. М., Смысл. 2000. 679 с.
3. Величковский Б.М. Современная когнитивная психология. М., МГУ. 1982. 336 с.
4. Выгодский Л.С. Мышление и речь. Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/Vugot/index.php
5. Гершкович В. А., Фаликман М. В. История и основные направления и тенденции когнитивной психологии // Методология и история психологии. 2012. № 4. С. 7–34.
6. Маркова, Л.А. 2014. Трансформации междисциплинарности в контексте социальной эпистемологии / Философия науки и техники - №1 - Том 19. С. 27-37.
7. Миллер Дж. Когнитивная революция с исторической точки зрения <http://www.psychology-online.net/articles/doc-980.html>
8. Минский М. Структура для представления знания // Психология машинного зрения. М.: Мир. 1978. С. 249-338.
9. Минский М. Фреймы для представления знаний. М., Мир. 1979. 151 с.
10. Ньюэлл А., Шоу Дж., Саймон Г. Моделирование мышления человека с помощью электронно-вычислительных машин // Хрестоматия по общей

психологии. Психология мышления / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.В. Петухова. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1980.

11. Фаликман М. Когнитивная наука: основоположения и перспективы. / Журнал «Логос» 2014 .№1. С. 1-18.

12. Хомский Н. Три модели для описания языка //Кибернетический сборник. 1961. Вып. 2. С. 237–266.

13. Dennett D.C. Consciousness Explained USA, NY.: Back Bay Books, 1991. — 528 p.

REFERENCES

1. Bruner Dzh. Psikhologiya poznaniya. M., Progress. 1977. 412 s.

2. Vekker M. Mir i psikhicheskaya real'nost'. M., Smysl. 2000. 679 s.

3. Velichkovskiy B.M. Sovremennaya kognitivnaya psikhologiya. M., MGU. 1982. 336 s.

4. Vygotskiy L.S. Myshleniye i rech' [http://www.gumer.info/bibliotek Buks/Psihol/Vugot/index.php](http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/Vugot/index.php)

5. Gershkovich V. A., Falikman M. V. Istoriya i osnovnyye napravleniya i tendentsii kognitivnoy psikhologii // Metodologiya i istoriya psikhologii. 2012. № 4. S. 7–34

6. Markova, L.A. 2014. Transformatsii mezhdistsiplinarnosti v kontekste sotsial'noy epistemologii / Filosofiya nauki i tekhniki - №1 - Tom 19. S. 27-37

7. Miller Dzh. Kognitivnaya revolyutsiya s istoricheskoy tochki zreniya <http://www.psychology-online.net/articles/doc-980.html>

8. Minskiy M. Struktura dlya predstavleniya znaniya // Psikhologiya mashinnogo zreniya. M.: Mir. 1978. S. 249-338.

9. Minskiy M. Freymy dlya predstavleniya znaniy. M., Mir. 1979. 151 s.

10. N'yuell A., Shou Dzh., Saymon G. Modelirovaniye myshleniya cheloveka s pomoshch'yu elektronno-vychislitel'nykh mashin // Khrestomatiya po obshchey psikhologii. Psikhologiya myshleniya / Pod red. YU. B. Gippenreyter, V. V. Petukhova. M.: Izd-vo Mosk. un-ta, 1980.

11. Falikman M. Kognitivnaya nauka: osnovopolozheniya i perspektivy. / Zhurnal «Logos» 2014 .№1. S. 1-18.

12. Khomskiy N. Tri modeli dlya opisaniya yazyka //Kiberneticheskiy sbornik. 1961. Vyp. 2. S. 237–266.

13. Dennett D.C. Consciousness Explained USA, NY.: Back Bay Books, 1991. — 528 p.

АННОТАЦИЯ

Глухов Т.О. Источники и особенности трансформации когнитивного подхода.

Статья посвящена анализу факторов, связанных с зарождением когнитивного научного направления, а также особенностей его дальнейшей трансформации. Отмечается, что когнитивные науки с самого начала формировались как принципиально междисциплинарное направление исследований. Автор рассматривает сущность когнитивной революции в науке, сравнивая ее с информационно-компьютерной революцией. Характеризуются отдельные дисциплины, относящиеся к комплексу когнитивных наук. Рассматривается дискуссионный вопрос о существовании (возможности) единой когнитивной науки.

Ключевые слова: когнитивные науки, когнитивная революция, мозг, сознание, междисциплинарность, когнитивный подход, философия сознания.

SUMMARY

Glukhov T.O. Sources and features of the transformation of the cognitive approach.

The article is devoted to the analysis of the factors connected with the origin of the cognitive scientific direction, as well as the peculiarities of its further transformation. It is noted that from the very beginning cognitive sciences were formed as a fundamentally interdisciplinary direction of research. The author considers the essence of the cognitive revolution in science, comparing it with the information-computer revolution. Individual disciplines relating to the complex of cognitive sciences are characterized. The discussion question of the existence (possibility) of a single cognitive science is considered.

Key words: cognitive sciences, cognitive revolution, brain, consciousness, interdisciplinary, cognitive approach, philosophy of consciousness.